

Rad sa znanstvenoga skupa
UDK 811.163.42'282 : 347.67 Marija Terezija (091)(497.5)
Primljeno 2024-10-07
Prihvaćeno za tisak 2024-10-24

PRIKAZ IZDANJA MARIJATEREZIJANSKI URBARI
VARAŽDINSKE I DIJELA KRIŽEVAČKE ŽUPANIJE KAO IZVORA
ZA PROUČAVANJE GOVORNOGA KAJKAVSKOG JEZIKA

Karmen Levanić, Varaždin

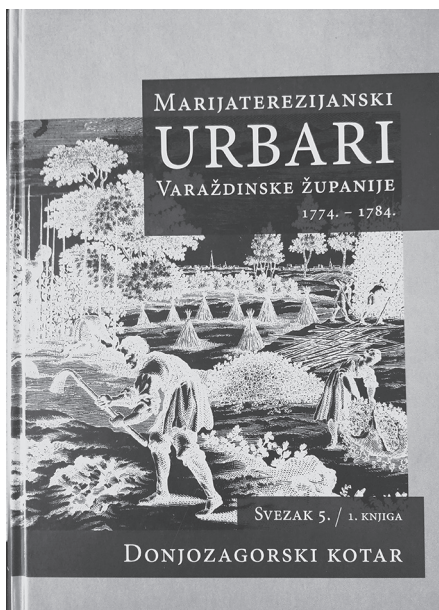
Sažetak

U radu se predstavlja izdanje Državnog arhiva u Varaždinu „Marijaterezijanski urbari Varaždinske i dijela Križevačke županije“. U razdoblju od 2011. do 2021. objavljeno je šest svezaka u osam knjiga za područje ondašnje Varaždinske županije, a 2023. objavljen je još jedan svezak za dio Križevačke županije (Podravski kotar) koji danas pripada Varaždinskoj županiji. U izdanju se donose izvorni dokumenti nastali prilikom marijaterezijanske urbarijalne regulacije u razdoblju od 1774. do 1784., ali i brojni stariji dokumenti koji su prethodili postupku. Dio dokumenata pisan je latinskim jezikom, ali dio je nastajao zapisivanjem izjava podložnika na terenu, pa je u njima ostao zabilježen izvorni kajkavski govor za sva naselja na velikom području tadašnje Varaždinske i dijela Križevačke županije. Stoga to izdanje predstavlja vrlo opsežan i vrijedan filološki izvor, koji je uz to i lako dostupan.

Ključne riječi: edicija Marijaterezijanski urbari Varaždinske i dijela Križevačke županije; kajkavski jezik

Izdanje Državnog arhiva u Varaždinu „Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.“ i „Marijaterezijanski urbari Križevačke županije (Podravski kotar) 1774. – 1779., 1795.“ nastalo je prvenstveno kao djelo za povjesničare i arhiviste, međutim, budući da je dio objavljenih dokumenata pisan kajkavskim, ono također može biti vrlo vrijedan izvor za jezikoslovce, jer sadrži obilje izvorne građe za proučavanje kajkavskoga književnog i govornog jezika.

Višegodišnjim radom u Državnom arhivu u Varaždinu dobila sam dojam da jezikoslovci rijetko dolaze u arhiv (što su mi potvrdili i kolege iz ne-

Slika 1. Naslovnica 5. sveska 1. knjige Urbara za Donjozagorski kotar

kih drugih arhiva). Kad sam, na primjer, na portalu hrvatskih znanstvenih i stručnih časopisa Hrcak u tražilicu unijela (uopćenu, *op. ur.*) natuknicu „kajkavski”¹, pronašla sam 235 radova. Od onih koji se bave poviješću jezika, većina ih se temelji na tiskanim kajkavskim tekstovima, dakle književnoj inačici kajkavskog, a rijetko kad na rukopisnim dokumentima, koji bi omogućili uvid u svakodnevni pučki govor određenog razdoblja.

Na početku, potrebno je objasniti što su to urbarijalni dokumenti i kako su nastali. Oni su zapis i trajni spomenik jedne od najznačajnijih reformi kraljice Marije Terezije, koja je vladala od 1740. do 1780. Radi se o reformi feudalno-podložničkih odnosa, koji su do tada spadali u područje privatnoga prava, a bili su uređeni dokumentima zvanim urbari (od starovisokonjem. *urbar*, *urbor* – prihod, prinos). Cilj reforme bio je osigurati redovne porezne prihode u državnu blagajnu, a budući da su podložnici bili glavni porezni obveznici, trebalo ih je zaštititi od prekomjernog izrabljivanja i ujednačiti njihova davanja, tako da ne ovise o volji feudalca nego da budu jednaka na razini cijele kraljevine. Sabor i plemstvo protivili su se donošenju općeg urbara jer su ga doživljavali kao zadiranje u svoje povlastice, no

¹ <https://hrcak.srce.hr/pretraga?q=kajkavski> (pristupljeno 23. 09. 2024.).

1773. Marija Terezija donosi dekret kojim se naređuje provođenje urbarijalnog uređenja. Konačno urbarijalno uređenje proglašeno je 1780.

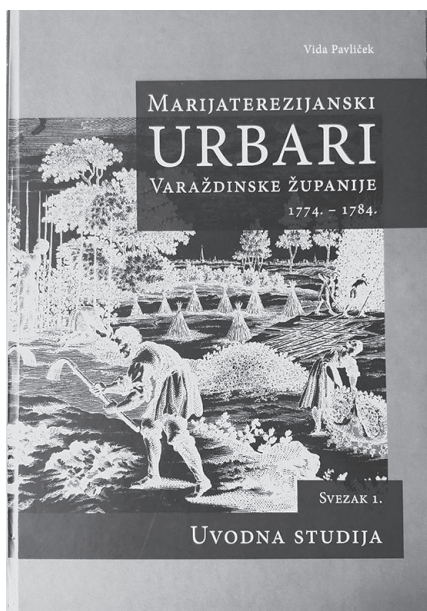
Na području Varaždinske županije postupak se provodio od 1774. do 1784. Varaždinska županija tada je pokrivala puno veće područje – od granice sa Slovenijom do Martijanca, dakle gotovo cijelu Krapinsko-zagorsku županiju i veći dio Varaždinske županije (područje Ludbrega i Novog Marofa spadalo je u Križevačku županiju). Bila je podijeljena na četiri kotara – Donjopoljski (Dravsko polje od Petrijanca do Martijanca), Gornjopoljski (od Ivančice do Vratna), Donjozagorski (južni obronci Ivančice, Krapina i okolica) i Gornjozagorski (najzapadniji dio Krapinsko-zagorske županije, od Đurmanca do Žeinaca).

Slika 2. Karta Varaždinske županije s ucrtanim granicama kotareva u okviru karte Ugarsko kraljevstva s pridruženim dijelovima... iz 1806.g., 1: 500000, autori Johannes de Lipszky i Mirko Danijel Bogdanić (HR-NSK S-U-XVIII-16, Tablice IV i V).

Edicija „Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.“ počinje Uvodnom studijom, čija je autorica, a ujedno i glavna urednica

cijele edicije, arhivska savjetnica dr. sc. Vida Pavliček. Izdavač je Državni arhiv u Varaždinu. Edicija se sastoji od šest svezaka, od kojih su neki zbog obima objavljeni u dvije knjige, što ukupno iznosi osam knjiga. Uvodna studija objavljena je 2011. i u njoj je opisan postupak urbarijalnog uređenja i iz njega proizašli dokumenti, a te je godine objavljen i drugi svezak za Donjopoljski kotar. Zatim slijedi treći svezak s nadopunama za Donjopoljski kotar, četvrti svezak za Gornjopoljski kotar, peti svezak u dvije knjige za Donjozagorski i konačno šesti svezak u dvije knjige za Gornjozagorski kotar, koji je izašao 2021. Objavljeni su dokumenti koji se najvećim dijelom čuvaju u Hrvatskom državnom arhivu, a manjim dijelom u Državnom arhivu u Varaždinu.

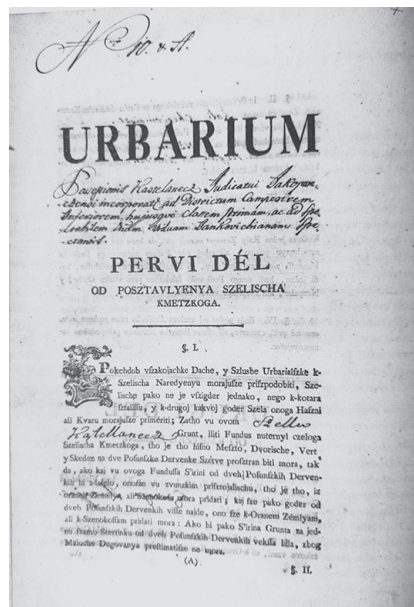
Slika 3. Naslovnica Uvodne studije.

U ondašnju Varaždinsku županiju nije bio uključen istočni i južni dio današnje županije s gradovima Ludbregom i Novim Marofom (koji tada još nije postojao kao zasebno naselje, nego su naselja koja ga danas čine dijelom spadala u Donjopoljski, a dijelom u Podravski kotar). Stoga je 2023. pod nazivom „Marijaterezijanski urbari Križevačke županije 1774. – 1779., 1795.” objavljen još jedan svezak za Križevačku županiju, točnije za dio ondašnjega Podravskog kotara koji danas čini Varaždinsku županiju, a obuhvaća grad Ludbreg, okolne općine i područje od Novoga Marofa na istok.

Ukupno su u 12 godina izlaženja, na više od 7.500 stranica objavljeni dokumenti u kojima je prikazano oko 380 sela, osam trgovišta i jedna zajednica slobodnjaka u okviru 135 sučija kao ondašnjih upravnih jedinica. Prikazano je više od 9.000 podložničkih domaćinstava s imenom i prezimenom kućedomačina te strukturom njihovih selišta i davanjima. Prema današnjem upravnom ustroju Varaždinske i Krapinsko-zagorske županije to je deset gradova i 50-ak općina ili oko 350 naselja.

Kao što je objašnjeno u Uvodnoj studiji, prilikom provođenja urbarijalnog uređenja nastalo je 14 vrsta dokumenata. Sam postupak započeo je utvrđivanjem i popisivanjem postojećeg stanja, koje su proveli županijski dužnosnici obilazeći teren. Oni su najprije napravili intervju sa stanovnicima, koji su morali dati odgovore na unaprijed propisanih devet pitanja, a zatim su napravili popise kućedomačina s njihovim zemljištima i davanjima. Na temelju prikupljenih podataka sastavio se Urbar ili urbarijalni ugovori kao osnovni dokumenti novoga urbarijalnog uređenja. Na kraju bi se na temelju urbara izrađivali novi popisi zemljišta s potrebnim dopunama da se postigne ujednačena veličina selišta i određivala su se nova davanja jednaka za sve razmjerno veličini selišta.

Zbog prirode posla, dio dokumenata unaprijed je tiskan, a dio je pisan rukom. Većinom se radi o tiskanim obrascima tablica u koje su se podaci za pojedina mjesta upisivali ručno. Veći je dio dokumenata na latinskom, no ovdje ću prikazati

Slika 4. Urbar sela Kaštelanec (HR-DAVŽ-876).
Urbarijalne knjige i spisi Varaždinske i dijela Križevačke županije, 2. Spisi urbarijalnog uređenja, 2.1. Kotar Donjopoljski, kut. 1).

samo dokumente pisane kajkavštinom: Urbar i urbarijalna tablica te Očitovanja na devet pitanja.

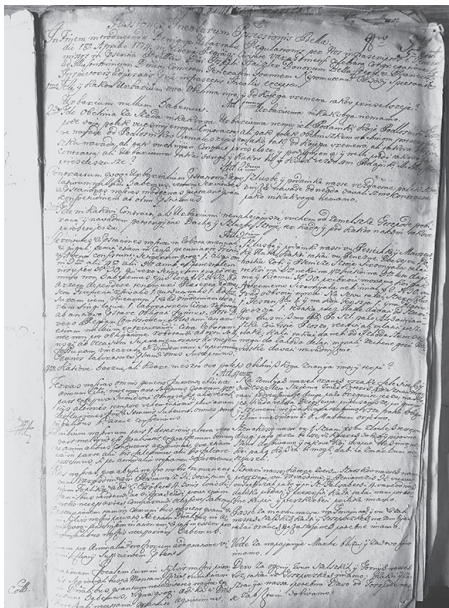
Urbari i urbarijalne tablice bili su tipizirani tekstovi. Sadrže tiskani dio koji je jednak za sve s prazninama u koje su se ručno upisivali podaci za svako pojedino naselje. Za urbar se koristio službeni prijevod teksta Ugarskog urbara nastao 1774. Napravljene su dvije inačice prijevoda: na štokavsko-ikavski i kajkavski dijalekt, a obje su objavljene u *Knjizi naputaka za provođenje marijaterezijanskoga urbarijalnog uređenja*.² Naravno da se na području Varaždinske i Križevačke županije koristila kajkavska verzija Urbara. Ručno upisane dijelove je prema području nadležnosti ispunjavalo više županijskih dužnosnika, provoditelja urbarijalnog uređenja, pa se u njima mogu primijetiti male razlike u grafiji, koje odražavaju razlike u govoru ljudi koji su ih ispunjavali.

Urbarijalna tablica obično ima naslov pisan rukom, nakon čega slijedi tiskano zaglavlje propisano u Knjizi naputaka na službenoj varijanti kajkavskog, međutim, jezikoslovcima će kod nje, kao i kod drugih tablica, najzanimljiviji biti upisi vlastitih imena. Iako su u nekim tablicama imena pisana u latinskom obliku, ipak ih je većina zabilježena na hrvatskom. Zapisana su onako kako se izgovaraju, pa se javljaju u raznim oblicima. Za primjere možemo uzeti ime Juraj, koje se u tekstovima javlja kao *Gyura, Gyuro, Gyurok, Gyurek, Gyuricza, Juraj, Jurek, Jurina*; zatim Mihael, koje se pojavljuje kao *Misko, Miha, Mihal, Mihaly, Mihek* ili Matija, koje može biti *Matho, Mattek, Mathok*.

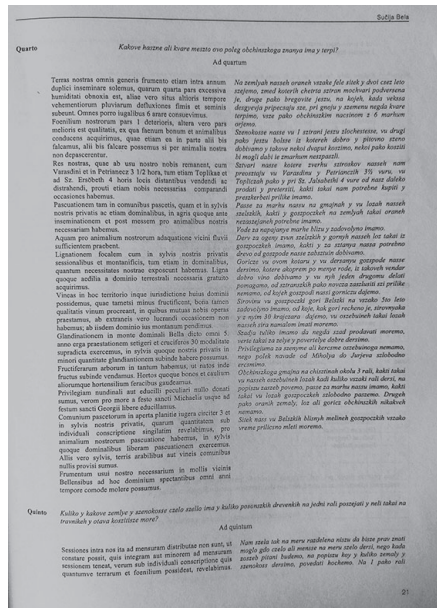
Iz tablica se također može utvrditi koja su prezimena bila uobičajena u pojedinom naselju te kakva je bila rasprostranjenost prezimena na velikom području tadašnje Varaždinske i dijela Križevačke županije. To može biti korisno i za proučavanje migracija, jer su drugi genealoški izvori poput matičnih knjiga iz tog razdoblja prilično sporadično i nepotpuno sačuvani.

Sadržajno vrlo zanimljiv, a lingvistički i najvredniji dokument je *Očitovanja stanovnika na devet pitanja*. Okupila bi se cijela seoska općina ili njeni predstavnici, seoski sudac i prisežnici, a županijski su dužnosnici svima postavljali devet propisanih pitanja na kajkavskom: imaju li urbar, kolika su im davanja i čime su regulirana, kakva je kakvoća njihovih zemljišta i sjenokoša, koliko daju tlake, daju li devetinu, postoje li u mjestu pustoseline i koji je njihov pravni položaj (jesu li kmetovi ili slobodni podložnici).

² Knjiga naputaka bila je službeni „priručnik“ za provođenje urbarijalnog uređenja i sadrži upute te sve obrasce, tablice i druge pravne tekstove potrebne za provedbu postupka. Pisana je na više jezika jer su dokumenti u kojima se obraćalo puku napisani na narodnim jezicima: njemačkom, mađarskom, slovačkom te kajkavskom i ikavskom narječju hrvatskoga jezika. Knjiga se čuva u Državnom arhivu u Varaždinu pod signaturom HR-DAVŽ-876. Urbarijalne knjige i spisi Varaždinske i dijela Križevačke županije, 1.1. Knjiga naputaka.

Slika 6. Očitovanja stanovnika sučije Bela na Devet pitanja – Izvornik (HR-DAVŽ-876. Urbarijalne knjige i spisi Varaždinske i dijela Križevačke županije, 2. Spisi urbarijalnog uređenja, 2.1. Kotar Donjopoljski, kut. 1).

Slika 7. Očitovanja stanovnika sučije Bela na Devet pitanja – Objavljeni tekst (Urbari, sv. 3., str. 21).

između vlastelina i podložnika o korištenju raznih vrsta zemljišta, pa su najvećim dijelom pisani kajkavskim. Budući da su nastajali u dužem vremenskom razdoblju, omogućuju istraživanje ne samo mjesnih posebnosti nego i jezičnih promjena tijekom vremena.

5.3. Nikola Erdődy daje Grguru Zagorskomu pravo korištenja dva rala oranice u Suhodolu u trgovištu Klanjec jer mu je Zagorski dao 40 rajnskih forinti, uz obvezu davanja pola rajnske forinte činža godišnje. Uz to Zagorski dobiva zidanu kuću u Klanjcu uz obvezu služenja na konju, međutim, izuzet je od vlasti klanječkoga gradskog suca. U utvrdi Cesargrad 22. listopada 1622.

Numero 3.

Nos comes Nicolaus Erdődy de Monyorokerek, Montis Claudii supremus comes, memoriae commendamus per praesentes kako priznemo od Greguru Zagorskoga vu nassoit potrebstini gotovéh penez ranickih csheterdeszett, za koteré penezé dalizomnu zemlyu nassu varassa Klanca nassega pri Szuhó dollu rály éve, koteru zemlyu k nassemu zidanem hisson na varassu Klancau daszmo, vu koteréh hisah dá imenuvani Gregor Zagorsky bude szial y nam na paripus szeluil ali rihtar k nyemu klanecsky nebude nikakove zapovedi prez nasse volye imal, od the zemlie zatho vszako letto navadni dohodek bude pripisza pol ranieskoga vu nass grad Csaszar daval, tali tamen sub conditione daie imenuvani Gregur Zagorsky y nyegov ostzaneh rechenu zemlyu varassa Klancau nassega dva oranja pod gradom nassem zgora pisanem Czeszarom vu Varasdzinskoy zvezsvena varmegy budichi, ladavsi y dersavsi, a szluszubm y dohodkom pokoran budichi bude szloboden, na the zemlye nemore nisi, ni miti nassz ostzaneh, od nyega ali nyevogoa ostzanka vuzetui poklam pervu imenuvanu summu raniesky csheterdeszett dobre onda vu orszaghu tekuce monethe povernuti y pozstaviti budemo dushi izstomu Greguru Zakorskomu ali nyevogomu ostzanku utraszatu sexus universis. Y zverhu thoga daszmo tha nass sziz otvorieni pod nasse rube pizsmu y peczat navadni futura pro cautella. Datum in arce nostra Csaszar Vara, die vagesima secunda Octobris anno millesimo sexcentesimo vagesimo secundo. Comes Nicolaus Erdődy, manu propria. Locus sigilli.

Slika 8. Činženi list od 22. listopada 1622. kojim Nikola Erdődy daje Grguru Zagorskomu oranicu na korištenje (Urbari, sv. 6., knj. 1., str. 834).

Preostaje još ukratko opisati načela objavljivanja kajkavskoga teksta koja su primijenjena u ediciji. Latinski tekst nije predstavljao poteškoću jer postoje utvrđena pravila i duga tradicija objavljivanja, međutim, to nije bio slučaj s kajkavskim. Prilikom priređivanja teksta pojavio se cijeli niz pitanja:

Kako pisati glasove [č], [ž], [š], [đ], za koje se primjenjivala mađarska grafija, ali ih čak i isti pisar piše na razne načine:

- Glas [č] – *ch, cs* i *ts*, npr. prezime Čamić: *Csamics, Chamics* i *Chamich; Keglevich* i *Keglevits; obchina* i *obcsina*

- Glas [ž] – *s*, npr. *sitek, sirovina, posonszki*

- Glas [š] – *s* i *ss*, npr. prezime *Sambar* (čita li se kao Šambar ili Žambar); *szenokosa* i *szenokossa/szinokossa, Sinkovich* i *Szinkovich* (zapravo dva različita prezimena: Šinković i Sinković)

- Glas [đ] – *gy* i *dy*, npr. – *potverdyene* i *potvergyene, predgyi, desgyevja;*

- Treba li, kao u latinskom, pisati fonetsku vrijednost grafema *u* i *v* – *u* nekim slučajevima postoji dvojba kako pročitati ta slova, npr. *vcsinien, vuchinyen, vdova;*

- Kako prikazati glasove [i] i [j], koji se pišu čak s tri grafema: *i, j* i *y*, npr. *razmeriena* i *razmerjena, iedna* i *jedna, nekoi, nekoj* i *nekoy, Kopiar* i *Kopyar;*

- Treba li zadržati udvostručene suglasnike, koji danas više ne postoje u hrvatskom, a u izvornicima se pišu vrlo neujednačeno, npr. *leto* i *letto, ali* i *alli;*

- Treba li zadržati sastavljeno pisanje prednaglasnica i zanaglasnica, koje se također provodi nedosljedno, pa se tako u tekstu javljaju: *zdvojum* i *z dvojum, pricheliszje jeszu, pricheleszusze* i *prichelaszeje, nenahajajusze* i *nenahajaju sze;*

- Kako razriješiti kratice kad ih se ne može uvijek jednoznačno razriješiti, npr. rajnski forint (*fl*) u kajkavskim se tekstovima javlja kao *rainchki, rainski, raniski, rhainiski ...*, pa su takve kratice ostavljene bez razrješavanja (*sirovnyaka fl 1 xr 15 plachamo*);

- Vlastita imena također se javljaju u raznim oblicima, npr. kratica *Mih.* može biti *Mihaly, Mihal* ili *Miha*, pa su i kratice za vlastita imena ostale nerazriješene;

- Treba li provoditi ujednačavanje vlastitih imena osoba i mjesta – npr. Erdődyjev nadzornik Josip Hajzler u izvornicima se javlja kao *Heizlar, Haizler, Heizler, Heiszler, Hajszler, Hayszler*, a mjesto Moždenec kao *Moschenecz* i *Mosgyenecz.*

Konačna je odluka bila da se ne zadire u izvorni tekst i on je u ediciji objavljen onako kako je napisan u izvorniku sa svim svojim neujednačenostima i nedosljednostima. Nažalost, takav je tekst teže čitljiv i prilično nerazumljiv običnom korisniku, ali najvjernije odražava stvarnu govornu situaciju i jezične raznolikosti na tako velikom prostoru.

Ipak, tekst nije doslovno transliteriran i napravljeni su neki “ustupci” korisnicima. Radi se o pisanju velikih i malih slova te interpunkciji, koji se u izvornicima

znatno razlikuju od današnjega načina pisanja, a ne provode se dosljedno prema nekim pravilima. U izvorniku se redovito velikim slovom pišu početna slova uznositih atributa i naziva ustanova, dok se kod ostalih riječi veliko slovo na početku pojavljuje nedosljedno te se primjećuje utjecaj njemačkoga jezika u pisanju imenica velikim slovom. Takav je način pisanja vrlo nepregledan današnjem čitatelju, koji je naviknut da se velika slova nalaze samo na početku rečenice, u vlastitim imenima i nazivima i zato su u ediciji primijenjena suvremena pravopisna pravila za pisanje velikih i malih slova, kao i za korištenje interpunkcije. Time je postignuta veća preglednost i čitljivost teksta, a bez pretjeranog zadiranja u izgovor. Npr., izvorni tekst *Nekoy 6. nekoy 3. 2. y jednoga vu Tjednu zmarhum alli pessicze dajemo Tesaka* u ediciji je objavljen kao *Nekoy 6, nekoy 3, 2 y jednoga vu tjednu zmarhum alli pessicze dajemo tesaka*.

Prema mišljenju povjesničara, edicija Marijaterezijanski urbari Varaždinske i dijela Križevačke županije predstavlja vrijedan izvor za povijesna istraživanja, ali mogla bi postati i vrijedan izvor za proučavanje kajkavskoga jezika. Što se tiče jezičnih istraživanja, njezina najveća vrijednost leži u tome što su u njoj objavljeni dokumenti u kojima je zabilježen svakodnevni govor, koji je puno slabije istražen od tiskanoga književnog kajkavskog. To je i razumljivo jer je sačuvano manje takvih dokumenata, a od tih sačuvanih još manje ih je objavljeno, uglavnom u obliku zapisnika poglavarstava,³ tako da njihovo proučavanje zahtijeva rad u arhivu i poznavanje rukopisa. Objavljeni dokumenti pokrivaju veliki prostor kajkavskoga govornog područja, od granice sa Slovenijom do istočne granice današnje Varaždinske županije i u njima se donose podaci za oko 350 naselja i oko 9.000 imena kućedomaćina. Iako je glavnina dokumenata nastala u kratkom vremenu od 1774. do 1784., u ediciji su kao prilozi objavljeni i brojni stariji dokumenti, pa se kroz njih kajkavski može pratiti tijekom 17. i 18. st. Nadalje, u devet knjiga objedinjeni su dokumenti koji se nalaze u raznim fondovima Hrvatskog državnog arhiva i u Državnom arhivu u Varaždinu. Na taj je način izvorna građa postala lako čitljiva i dostupna iz udobnosti vlastitoga naslonjača.

Nadam se da će ova edicija poslužiti mnogima u njihovom znanstvenom i istraživačkom radu.

³ Državni arhiv u Varaždinu objavio je Zapisnike Poglavarstva grada Varaždina u 11 svezaka i Zapisnike poglavarstva grada Koprivnice u 2 sveska, izdavačka kuća "Meridijani" objavila je koprivničke zapisnike do 1700., a objavljeni su i Povijesni spomenici grada Zagreba u 24 sveska.

Popis objavljenih knjiga u ediciji *Marijaterezijanski urbari Varaždinske i dijela Križevačke županije*:

1. Pavliček, Vida. 2011. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 1: Uvodna studija. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
2. Pavliček, Vida (ur.). 2011. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 2: Donjopoljski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
3. Pavliček, Vida (ur.). 2014. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 3: Donjopoljski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
4. Pavliček, Vida (ur.). 2016. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 4: Gornjopoljski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
5. Pavliček, Vida (ur.). 2018. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 5 / 1. knjiga: Donjozagorski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
6. Pavliček, Vida (ur.). 2018. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 5 / 2. knjiga: Donjozagorski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
7. Pavliček, Vida (ur.). 2021. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 6 / 1. knjiga: Gornjozagorski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
8. Pavliček, Vida (ur.). 2021. *Marijaterezijanski urbari Varaždinske županije 1774. – 1784.* Svezak 6 / 2. knjiga: Gornjozagorski kotar. Varaždin : Državni arhiv u Varaždinu.
9. Pavliček, Vida (ur.). 2023. *Marijaterezijanski urbari Križevačke županije 1774. – 1784.* Svezak 1: Podravski kotar. Varaždin, Zagreb : Državni arhiv u Varaždinu, Hrvatski državni arhiv.

REVIEW OF THE PUBLICATION MARIA THERESA'S URBARIAL REGULATION OF VARAŽDIN AND A PART OF KRIŽEVCI COUNTY AS A SOURCE FOR THE STUDY OF SPOKEN KAJKAVIAN LANGUAGE

By Karmen Levanić, Varaždin

SUMMARY

The paper presents the publication of the State Archives in Varaždin Maria Theresa's urbarial regulation of Varaždin and a part of Križevci county. In the period from 2011 to 2021, six volumes in eight books were published for the territory of the then Varaždin County, and in 2023 another volume was published for the part of Križevci County named Podravski kotar, which today belongs to Varaždin County. The publication includes original documents created during Maria Theresa's urbarial regulation in the period from 1774 to 1784, as well as numerous older documents that preceded the procedure. Some of the documents were written in Latin, but some were created by writing down the statements of the subjects in the field, thus recording the original Kajkavian language in all settlements in the large area of what was then Varaždin and a part of Križevci County. Therefore, this edition represents a very extensive and valuable philological source, which is also easily accessible.

Key words: the publication Maria Theresa's urbarial regulation of Varaždin and a part of Križevci county, Kajkavian language